

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ระดับศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

Credit Bank System

ชื่อนักวิจัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2558

ประเภทของงานวิจัย

หลักสูตรและการเรียนรู้

บทคัดย่อ

การสะสมหน่วยการเรียนรู้เป็นการดำเนินการเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและประชาชนได้นำผลการเรียนรู้และประสบการณ์การทำงาน หรืออาชีพทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย มาเทียบโอนกันได้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสเชื่อมโยงการเรียนรู้ หรือประสบการณ์การทำงานสามารถพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น ลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อน และสามารถนำไปใช้ในการเรียนและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการพัฒนาประเทศในที่สุด

ในการนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ ทำการศึกษาและพัฒนาาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษากระบวนการรับรองผลการเรียนรู้สำหรับการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบความรู้และประสบการณ์ของประเทศไทยและต่างประเทศ ๒) เพื่อวิเคราะห์เชิงระบบของระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งด้านโครงสร้าง การจัดการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และกลยุทธ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง และ ๓) เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยกระบวนการวิจัยโดยสรุป ดังนี้ ๑) ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น วิจัยโดย รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา จันทร์บรรจง และ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ สาธารณรัฐเกาหลี วิจัยโดย ดร. สมศักดิ์ นาเวายุทธ และเครือรัฐออสเตรเลีย วิจัยโดย ดร.ศิริพรรณ ชุมชุม ๒) การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนหน่วยงานทางการศึกษาระดับนโยบาย และผู้เกี่ยวข้อง ๓) การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับ

ปฏิบัติ

ผลการศึกษาพบว่า ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของแต่ละประเทศยังมีความแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละประเทศ บางประเทศมีการเทียบโอนผลการเรียน ประสบการณ์และสะสมหน่วยการเรียนรู้ (เกาหลี่) บางประเทศดำเนินการเฉพาะเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ และมีการสะสมผลการเรียนบ้างในสถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง (ญี่ปุ่น) บางประเทศมีการเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ และกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (เครือรัฐออสเตรเลีย) สำหรับประเทศไทยดำเนินการในด้านการเทียบโอนผลการเรียน ประสบการณ์และกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

📄 คำสำคัญ

การสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคาร หน่วยกิต ,ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ , การเทียบโอนผลการเรียน , การรับรองผลการเรียนรู้ หรือการรับรอง ผลการเรียนรู้เดิม

📄 ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเคลื่อนย้ายและแข่งขันกันอย่างเสรี ทั้งด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร มีการ เชื่อมโยงกันด้วยกลไกการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อรรถศาสตร์ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ไม่ว่าใครก็สามารถเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทั้งในเมืองชนบทของแต่ละประเทศ หรือซีกโลก ไม่ว่าจะเรียนในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา สถานประกอบการ ศาสนสถาน แหล่งเรียนรู้ สถาบันทางสังคมต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการ เรียนในห้องเรียน ที่ทำงาน หรือการเรียนรู้ทาง อินเทอร์เน็ตและออนไลน์ การให้ความสำคัญกับ การเรียนรู้ ทักษะและประสบการณ์จากการทำงาน ที่ สามารถเชื่อมโยงและเทียบโอนกันได้ โดยเฉพาะ การสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วย การเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิตการเรียนรู้ (Credit Bank) ในที่นี้จะใช้คำว่า การสะสมหน่วยการเรียนรู้ แทนคำต่างๆ ดังกล่าว

การสะสมหน่วยการเรียนรู้เป็นการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนและประชาชนได้นำผลการเรียนรู้ และประสบการณ์การทำงานหรืออาชีพ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอรรถศาสตร์ มาเทียบโอน กันได้เพื่อการเรียนรู้และการทำงานหรืออาชีพ โดย มุ่งหวังให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสเชื่อมโยง การเรียนรู้และหรือประสบการณ์การทำงาน อาชีพได้พัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น ลดขั้นตอนและความซ้ำ ซ้อน และสามารถนำไปใช้ในการเรียนและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการพัฒนาประเทศในที่สุด

ในแต่ละประเทศจึงให้ความสำคัญกับ การเทียบโอนการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้ เรียน ผู้ประกอบอาชีพเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิ ระดับชาติ ที่ประสงค์จะใช้ความรู้และประสบการณ์ ที่ผ่านมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาต่อในระดับ เดียวกันหรือต่างระดับ บางประเทศมีองค์กร รับผิดชอบโดยตรง บางประเทศเป็นหน้าที่ของ สถานศึกษาที่เทียบโอน ดังเช่น ญี่ปุ่น มีการเทียบ โอนผลการเรียน ตั้งแต่การศึกษาระดับมัธยม จนถึง อุดมศึกษา การเทียบโอนระดับอุดมศึกษา เป็นหน้าที่ของสถาบันที่นักศึกษาเรียนและต้องการจบในสถาบันนั้น เป็นผู้พิจารณาเทียบโอน โดยใช้เกณฑ์ มาตรฐานและสมรรถนะของสถาบันของตนเอง ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยสถาบัน

แห่งชาติเพื่อ ปริญญาทางวิชาการและการประเมินมหาวิทยาลัย (ฉันทนาจันทร์บรรจง, ๒๕๕๕) สาธารณรัฐเกาหลีใต้ มีระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นการเฉพาะ อยู่ภายใต้การดูแลของสถาบันพัฒนาการศึกษาของ สาธารณรัฐเกาหลีเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๑ ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการศึกษาตลอดชีวิต ได้ กำหนดให้มีการจัดตั้ง สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต แห่งชาติ (National Institute of Lifelong Education: NILE) ขึ้นรับผิดชอบระบบการสะสม หน่วยการเรียนรู้หรือธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) โดยตรง โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) ให้ทางเลือกที่หลากหลายทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ๒) สร้างระบบรับรองประสบการณ์การเรียนรู้ ที่หลากหลาย และ ๓) เพื่อส่งเสริมเครือข่าย การเรียนรู้ตลอดชีวิตและเชื่อมโยงเครือข่ายกับ สถาบันการศึกษาอื่นๆ (สมศักดิ์ นาวายุทธ, ๒๕๕๘)

เครือข่ายรัฐออสเตรเลีย มีการกำหนดกรอบ คุณวุฒิแห่งชาติ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยง เทียบเคียง เทียบโอนและ การรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์เพื่อขอรับศึกษาหรือฝึกอบรมเพิ่มเติมของผู้เรียน ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ในด้านความรู้ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ (ศิริพรรณ ชุมชุม, ๒๕๕๘)

สำหรับประเทศไทย มีการตื่นตัวเรื่อง การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ เมื่อมี พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๑๕ ได้บัญญัติว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการ ศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้มีการเทียบโอนผลการ เรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจาก สถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการ เรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึก อาชีพ หรือ จากประสบการณ์การทำงานด้วย

ขณะเดียวกัน นโยบายของรัฐบาลแต่ละ ยุคสมัยได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของประชาชนเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการเพิ่มความเสมอภาค คุณภาพและโอกาสในการได้รับการศึกษาของประชาชน เป็นฐานของการเพิ่มความสามารถ เพื่อการพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืน ท่ามกลางการแข่งขันดังกล่าวมาอย่าง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน (สำนักงาน รัฐมนตรี, ๒๕๕๗) ได้กำหนดนโยบาย การปฏิรูปการศึกษา ข้อ ๑ พัฒนาคนทุกช่วงวัย โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับ กระบวน การเรียนรู้และหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับภูมิสังคม ข้อ ๒ ส่งเสริมอาชีวศึกษาและการศึกษาระดับ วิทยาลัยชุมชน เพื่อสร้าง แรงงานที่มีทักษะ โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีความต้องการแรงงาน ข้อ ๓ ให้องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปมีโอกาส ร่วมจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึงซึ่งหมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและประชาชนไม่ว่าจะ เรียนกับหน่วยงานสถานศึกษาใด ไม่ว่าใครจัด ได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สามารถใช้ความรู้ นั้นเพื่อการพัฒนาความรู้ต่อยอด และ การพัฒนางานอาชีพ ที่การสะสมหน่วยการเรียน ความรู้ และประสบการณ์เป็นความจำเป็น และจะเป็น เครื่องมือและกลไกสำคัญใน การพัฒนาการเรียนรู้ ตลอดชีวิตดังกล่าว

ด้วยบทบัญญัติและนโยบายของรัฐ ดังกล่าว หน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษาแต่ละ ระดับและประเภท ทั้งระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน ระดับอุดมศึกษา การอาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษา เอกชน และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย จึงได้มีการออกระเบียบ และแนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ตามภารกิจ การจัดการศึกษา เพื่อการดำเนินงานให้เป็นไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ ดังกล่าว

๑. เพื่อศึกษาระบบการรับรองผลการเรียนรู้ สำหรับการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ของประเทศไทยและต่างประเทศ
๒. เพื่อวิเคราะห์เชิงระบบของระบบการ สะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งด้านโครงสร้าง การจัดการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และกลยุทธิ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง
๓. เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบการ สะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการรองรับผลการเรียนการเทียบโอนผลการเรียนการเทียบโอนความรู้และ ประสบการณ์ และระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ของหน่วยงานการศึกษาในประเทศไทย เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) หรือสถานศึกษาในสังกัด สกอ. และระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น และเครือรัฐออสเตรเลีย

๒. จัดทำรายงาน เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ครอบคลุมสาระตามข้อ ๑ และแนวทางการพัฒนาด้าน แนวคิดโครงสร้างการจัดการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และกลยุทธิ์การดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา/ที่เกี่ยวข้อง

ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของประเทศไทย : การเทียบโอนผลการเรียนและกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

จากการศึกษาระบบการสะสมหน่วย การเรียนรู้ของประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการออก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มีการกำหนดเรื่องของการเทียบโอนผลการเรียน ไว้อย่างชัดเจนขึ้น เมื่อมาตรา ๑๕ ได้บัญญัติว่า “การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัย โดยให้มีการเทียบโอนผลการเรียน ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะ เป็นผลการเรียน จากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้ง จากการเรียนนอกระบบตามอัธยาศัย การฝึก อาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน ” ด้วยบทบัญญัตินี้ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ ออกประกาศเรื่อง การเทียบโอนผลการเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาเพื่อเป็นแนวทางการเทียบโอน ผลการเรียนของหน่วยงาน สถานศึกษาต่างๆ รวมทั้งการกำหนดกรอบคุณวุฒิ แห่งชาติ เป็นกรอบ แนวทางการเชื่อมโยงผลการเรียนรู้กับสมรรถนะ ในการปฏิบัติงาน ในที่นี้ จะนำเสนอเป็น ๒ ส่วนคือ ๑) การเทียบโอนผลการเรียน และ ๒) กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของต่างประเทศ

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่นานาประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการยอมรับ การวัดและประเมินผล และเทียบโอนประสบการณ์ การเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย เช่นเดียวกับ ประเทศไทยที่ได้ให้ความสำคัญ กับการเทียบโอนการเรียนรู้และประสบการณ์ โดยการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจน ระเบียบและข้อบังคับของหน่วยงานต้นสังกัด ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและที่เกี่ยวข้อง และ มีความพยายามที่จะนำไปสู่การสร้างระบบการ สะสมหน่วยการเรียนรู้ ตามที่กล่าวมาในบทที่ ๑ และ ๒ แล้วนั้น

จุดกำเนิดแนวคิดของการสะสมหน่วยการ เรียนรู้หรือธนาคารหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคาร หน่วยกิตการเรียนรู้ โดยการ รับรองผลการเรียนรู้ เดิม (Recognition Of Prior Learning: RPL) นั้น Brown (๒๕๓๕) เป็นบุคคลแรกๆ ที่ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ทหาร ผ่านศึกในสหรัฐอเมริกาที่กลับ จากสงครามโลกครั้งที่สอง และสงครามเวียดนาม พยายามที่จะเข้าศึกษาในระบบการศึกษาปกติ แต่ ไม่มี วุฒิการศึกษาเดิมรองรับ จึงมีสถาบันการศึกษา ในรัฐนิวเจอร์ซีย์หลายสถาบันได้ร่วมมือกันจัดทำระบบการเทียบมาตรฐานความรู้ นอก ระบบ กับรายวิชาตามหลักสูตรในระบบการเรียนการสอนปกติ ซึ่งต่อมาเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย

การรับรองผลการเรียนรู้ ได้แพร่หลายทั้งใน อังกฤษ ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้น ยังมีการขยายการประเมินไป ยังการประเมินผล การทำงานในองค์กรเพื่อนำมาคำนวณเป็นหน่วย การเรียนรู้ได้อีกด้วย (Ley, ๒๕๓๐) พนักงานได้ รับการประเมินใน สถานที่ทำงาน เพราะงานที่ทำอยู่ เป็นงานที่ใช้ทักษะ สามารถนำเข้าสู่กระบวนการ รับรองผลการเรียนรู้ที่ได้จากการทำงาน

ในการนี้พบว่า *ฟินแลนด์* ให้การยอมรับผล ของประสบการณ์ก่อนการเรียนในทุกระดับการ ศึกษา มีการทดสอบสมรรถนะเพื่อ ความตรงเชิง เนื้อหา โดยเฉพาะรายวิชาที่มีเนื้อหากว้าง (Broad Course) *เดนมาร์ก* มีข้อตกลงของหุ้นส่วนเครือข่าย ทางสังคม ให้การ ยอมรับผลการเรียนรู้และ ประสบการณ์และการสร้างโอกาสทางการศึกษา ของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่องที่ยอมรับ ใน สมรรถนะต่างๆของบุคคล และมีแนวทางที่จะ พัฒนาระหว่างการวัดและประเมินผลของบุคคล ระหว่างการทำงาน การเรียน กับ การวัด และประเมิน ผลหลังการทำงาน การเรียน *นอร์เวย์* ผู้ใหญ่ที่ไม่ จบมัธยมศึกษาตอนปลายมาก่อนมีสิทธิ์ที่จะได้รับ การประเมิน ประสบการณ์และความรู้เพื่อเทียบ กับหลักสูตรแห่งชาติระดับมัธยมปลาย และถ้ามีประสบการณ์การทำงานมากกว่า ๕ ปี อาจจะ ได้ ประกาศนียบัตรโดยการตรวจสอบเอกสารที่ เกี่ยวข้อง เมื่อได้แล้วจะสามารถใช้เป็นฐานในการ เรียนต่อระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นผลมา จากการ ปฏิรูปสมรรถนะเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ *ฝรั่งเศส* มีการ ออกกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองผลการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ *กานา* มีการยอมรับผลการเรียนรู้ จากในที่ทำงาน การเรียนรู้ตามอัธยาศัย การเป็น แรงงานในสถานประกอบการแบบดั้งเดิม สามารถ เทียบโอน ผลเพื่อนำไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ *จอร์แดน* มีองค์กรระหว่างประเทศทำหน้าที่ประสาน หลักสูตรการศึกษานอกระบบให้แก่ นักเรียน ที่ออก กลางคันเพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรเทียบเท่าผู้จบ การศึกษาสายสามัญ ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถเรียน ต่อในสถาบันฝึกอบรมการ อาชีพของรัฐบาล เช่นเดียวกับนักเรียนในระบบที่ได้รับประกาศนียบัตร เกรด ๑๐ *หลายประเทศ* มีกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เพื่อเป็นแนว ทางการเชื่อมโยงผลการเรียนรู้ของ ระดับ ประเภทการศึกษาต่างๆ กับสมรรถนะใน การปฏิบัติงาน เช่น อินเดีย โปรตุเกส เครือรัฐ ออสเตรเลีย สาธารณรัฐเกาหลี เป็นต้น (ฉันทนา จันท์บรรจงและทักษ์ อุดมรัตน์, ๒๕๕๕)

สำหรับระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ของต่างประเทศในภาพรวม ในที่นี้ จะได้นำเสนอ ประเทศที่ให้ความสำคัญกับการ สะสมหน่วย การเรียนรู้ของประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่ สาธารณรัฐ เกาหลี ญี่ปุ่น และเครือรัฐออสเตรเลีย ซึ่งได้ชื่อว่า ให้ความสำคัญกับ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการทำงานควบคู่ไปด้วยกัน โดยสังเคราะห์จาก ผลงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นหลัก ที่ได้มอบหมายนักวิจัยดำเนินการศึกษา ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.

ฉันทนา จันทร์บรรจง และทักษ์ อุดมรัตน์ ทำการศึกษาระบบสะสม หน่วยการเรียนรู้และการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ กรณีศึกษาประเทศญี่ปุ่น ดร. สมศักดิ์ นาวายุทธ ทำการศึกษาระบบสะสม หน่วยการเรียนรู้และการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ และประสบการณ์ ในการจัดการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาธารณรัฐเกาหลี และ ดร. ศิริพรรณ ชุมชุม ทำการศึกษาระบบการ รับรองผลการเรียนรู้เดิม เครือรัฐออสเตรเลีย รวมทั้งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมตามประเด็นการ วิจัย

วิธีการวิจัย

ดำเนินการวิจัยตามข้อกำหนดลักษณะ เงื่อนไขการดำเนินงานโครงการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูล องค์ความรู้การดำเนินงาน เกี่ยวกับระบบการรับรองผลการเรียนรู้และระบบ การสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จำนวน ๓ ประเทศ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี และเครือรัฐออสเตรเลีย

๒. ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับ สกศ. ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนหน่วยงานองค์กรหลักและ องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้

๓. ศึกษาวิเคราะห์เชิงระบบของระบบการ สะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งด้าน โครงสร้าง การจัดการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และกลยุทธ์การ ดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง

๔. ยกร่างแนวทางการพัฒนาระบบ การสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๕. ร่วมประชุมกับ สกศ. ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนหน่วยงานองค์กรหลักและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอ(ร่าง)แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ และรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับแก้ไข

๖. นำเสนอรายงานการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ฯ ต่อที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ /อนุกรรมการสภาการศึกษา / กรรมการ สภาการศึกษา เพื่อพิจารณา(ร่าง)แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๗. ปรับแก้ไข (ร่าง) แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ/อนุกรรมการ สภาการศึกษา/กรรมการสภาการศึกษา

๘. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ส่งสำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษาโดยมีเนื้อหาการนำเสนอ ออกเป็น ๕ บท คือ บทที่ ๑ บทนำ บทที่ ๒ ระบบ การสะสมหน่วยการเรียนรู้ของประเทศไทย : การเทียบโอนผลการเรียนและกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ บทที่ ๓ ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของ ต่างประเทศ บทที่ ๔ แนวทางการพัฒนาระบบ การสะสมหน่วยการเรียนรู้ของประเทศไทย : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน บทที่ ๕ สรุปและเสนอแนะ

เครื่องมือวิจัย

๑. แบบสังเคราะห์เอกสาร

๒. ผู้วิจัยและคณะ เป็นผู้เข้าร่วมการ ประชุมและสรุปความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ใน การประชุมร่วมกับสำนักงานเลขาธิการ

สภาการศึกษา ตามกำหนดและนำผลไปจัดทำแนวทาง การพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของแต่ละประเทศยังมีความแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละประเทศ บางประเทศมีการเทียบโอนผลการเรียน ประสบการณ์และสะสมหน่วยการเรียนรู้ (เกาหลี่) บางประเทศดำเนินการเฉพาะเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ และมีการสะสมผลการเรียนบ้างในสถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง (ญี่ปุ่น) บางประเทศมีการเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ และกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (เครือรัฐออสเตรเลีย) สำหรับประเทศไทยดำเนินการในด้านการเทียบโอนผลการเรียน ประสบการณ์และกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

อภิปรายผล

โดยที่การสะสมหน่วยการเรียนรู้เป็นการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนและประชาชนได้นำผลการเรียนรู้ และประสบการณ์การทำงาน อาชีพ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย มาเทียบโอนกันได้ เพื่อการเรียนรู้และการทำงานอาชีพ โดยมุ่งหวังให้ ผู้เรียนหรือ ผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสเชื่อมโยงการเรียนรู้ และหรือประสบการณ์การทำงานอาชีพ ได้พัฒนา ตนเองมากยิ่งขึ้น ลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อน และสามารถนำไปใช้ในการเรียนและการทำงานได้อย่าง มีประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน และการพัฒนา ประเทศในที่สุดที่ประเทศ ต่างๆหันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เชื่อมโยงกันระหว่างความรู้ ประสบการณ์ และสมรรถนะการทำงาน ทั้งโดยการศึกษาใน ระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย โดยมีกลไกการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียน การรับรองการเรียนรู้เดิม การกำหนดกรอบคุณวุฒิแห่งชาติที่เชื่อมโยงกับ ผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามบริบทของแต่ละ ประเทศ บนฐานการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์และ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ที่คำนึงถึงทักษะต่างๆ ได้แก่ ทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้าน สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและ การทำงาน (Bellanca & Brandt, ๒๕๕๒) ทักษะดังกล่าวมีเพียงแต่เป็นเรื่องการเรียนรู้ในระบบ เท่านั้น แต่เป็นทักษะที่ผู้เรียนต้องมีทั้งในระบบ โรงเรียนและการทำงานเพื่อก้าวเข้าสู่วิถี การ ดำรงชีวิตและการทำงานที่สามารถยืนหยัด อยู่ในโลกของการแข่งขันในศตวรรษ ๒๑ นี้ได้ อย่างยั่งยืน ดังนั้น แต่ ละประเทศจึงให้ความสำคัญ กับ การสะสมการเรียนรู้เพื่อการเทียบโอนและ เชื่อมโยงผลลัพธ์ของการเรียนรู้กันได้ และไม่มี การปิดกั้นการเรียนรู้อีกต่อไป

จากการศึกษาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยยังไม่มี ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ แต่มีแนวทาง ที่มุ่งไปสู่ระบบการสะสมการเรียนรู้กล่าวคือ การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเทียบโอนผลการเรียน ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยปรากฏชัดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ โดยได้บัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือการศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตาม อัธยาศัย โดยให้มีการเทียบโอนผลการเรียน ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือ ต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะ เป็นผลการเรียน จาก สถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้ นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือ จากประสบการณ์การทำงาน ” ทั้งนี้ ได้มี ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง การเทียบโอน ผลการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับต่ำกว่า ปริญญา เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๔๖ ที่ส่งผลให้ มีการวางระเบียบ กฎเกณฑ์และข้อบังคับเกี่ยวกับ การเทียบโอนผลการเรียนของหน่วยงานที่มีหน้าที่ จัด การศึกษาดังกล่าว สะท้อนถึงทิศทางและ ความก้าวหน้าของการจัดการการศึกษาที่คำนึงถึง การบูรณาการวิถีชีวิต การเรียนรู้และการ

ทำงาน เข้าด้วยกันสอดคล้องกับทิศทางการจัดการ ศึกษาของต่างประเทศ นอกจากนั้น ยังได้มีมติ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้มีกรอบ คุณวุฒิแห่งชาติ เป็นกรอบแนวทางการเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ ของระดับคุณวุฒิการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐาน การเรียนรู้ในแต่ละ ระดับประเภทการศึกษา ของผู้สำเร็จการศึกษา จำแนกตามสาขาวิชา วิชาชีพ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษา ตามอัธยาศัย และการศึกษาระบบ ทวิภาคีกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ผ่านการ ทดสอบ วัดและประเมินผลและการเทียบโอน ตาม ระดับคุณวุฒิภายใต้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๗) จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีความชัดเจนใน การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ ประสบการณ์ ทั้งจากการฝึกอบรมและการทำงาน เทียบเคียงได้ กับประเทศต่างๆ ในโลก

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

เพื่อให้เกิดระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ จากบทเรียนของ ประเทศไทย และต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี และเครือรัฐออสเตรเลีย สมควรกำหนดเป็น นโยบาย ทั้งระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ รวมทั้งนโยบายเพื่อการขับเคลื่อน ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

1. นโยบายระดับนโยบาย
2. นโยบายระดับปฏิบัติ
3. นโยบายเพื่อการขับเคลื่อนระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ ยึดกรอบแนวคิดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๑๕ ที่ได้บัญญัติว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัย โดยให้มี การเทียบโอน ผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบ เดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ นผลการ เรียน จากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจาก การเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การ ทำงาน ตลอดจนกรอบ คุณวุฒิแห่งชาติที่กำหนดระดับคุณวุฒิออกเป็น ๙ ระดับ ได้แก่ ระดับ ๑ มัธยมศึกษาตอนต้น ระดับ ๒ มัธยมศึกษาตอนปลายระดับ ๓ ประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.) ระดับ ๔ อนุปริญญา/ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระดับ ๕ ปริญญาตรีระดับ ๖ ประกาศนียบัตรบัณฑิต ระดับ ๗ ปริญญาโท ระดับ ๘ ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ระดับ ๙ ปริญญาเอก โดย กำหนดกลไกเชื่อมโยง และการ เติบโตได้แก่ (๑) การทดสอบ วัด และประเมิน ผล (๒) การเทียบโอนประสบการณ์จากการทำงาน การสะสมหน่วยการเรียนรู้เพื่อการยกระดับคุณวุฒิ การศึกษา (Credit Bank) และประสบการณ์ใน การทำงานได้แก่ (๑) การศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติม จากการศึกษาในระบบ การศึกษา นอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย (๒) การฝึกฝนและปฏิบัติ จริ่งจากการทำงาน เพื่อเพิ่มทักษะฝีมือและความ ชำนาญ ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ภายใต้ผลลัพธ์ การเรียนรู้ตามระดับการศึกษา ๙ ระดับ โดยกำหนด แนวทางการพัฒนาระบบ ทั้งด้านปัจจัย (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และ ผลลัพธ์ (Outcome) ตลอดจนการ

ทบทวนข้อมูล ย้อนกลับ (Feedback) ทั้งด้านแนวคิดโครงสร้าง การจัดการ หลักเกณฑ์ วิธีการ กลยุทธ์และเงื่อนไข การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏแผนภาพ

www.thaiedresearch.org